ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 9ης Σεπτεμβρίου 2003 *

Στην υπόθεση C-285/01,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του cour administrative d'appel de Douai (Γαλλία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Isabel Burbaud

και

Ministère de l'Emploi et de la Solidarité,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς ερμηνεία του άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 39 ΕΚ), και της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ L 19, σ. 16),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, J.-P. Puissochet, M. Wathelet, R. Schintgen και C. W. A. Timmermans (εισηγητή), προέδρους τμήματος, C. Gulmann, D. A. O. Edward, A. La Pergola, P. Jann, B. Σκουρή, F. Macken, N. Colneric, S. von Bahr, J. N. Cunha Rodrigues και A. Rosas, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: C. Stix-Hackl
γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως, και, στη συνέχεια, H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. Bergeot-Nunes και τον G. de Bergues,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον U. Leanza, επικουρούμενο από τον M. Massella Ducci Tieri, avvocato dello Stato,

— η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Kruse,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη Μ. Πατακιά,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της I. Burbaud, της Γαλλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από την C. Bergeot-Nunes και τον G. de Bergues, και της Επιτροπής, εκπροσωπουμένης από τη Μ. Πατακιά και τον D. Martin, κατά τη συνεδρίαση της 26ης Ιουνίου 2002,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2002,

έχοντας υπόψη τη διάταξη περί εκ νέου διεξαγωγήςτης προφορικής διαδικασίας της 19ης Νοεμβρίου 2002,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της I. Burbaud, της Γαλλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από τον G. de Bergues και τον R. Abraham, της Σουηδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από τον A. Kruse, καθώς και της Επιτροπής, εκπροσωπουμένης από την Μ. Πατακιά και τον D. Martin, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 7ης Ιανουαρίου 2003,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Φεβρουαρίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 12ης Ιουλίου 2001, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 18 Ιουλίου 2001, το cour administrative d'appel de Douai υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, δύο προδικαστικά ερωτήμα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 39 ΕΚ), και της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ L 19, σ. 16, στο εξής: οδηγία).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ Isabel Burbaud και Ministère de l'Emploi et de la Solidarité (γαλλικού Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης) σχετικά με αίτημα της I. Burbaud να ενταχθεί στο σώμα των διευθυντών νοσοκομείων του δημόσιου τομέα στη Γαλλία ενόψει των προσόντων της που απέκτησε στην Πορτογαλία.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

3 Η οδηγία εκδόθηκε, μεταξύ άλλων, βάσει του άρθρου 49 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 40 ΕΚ). Κατά τη δωδέκατη αιτιολογική της σκέψη,

«το γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν θίγει την εφαρμογή [του άρθρου] 48, παράγραφος 4, [...] της Συνθήκης».

4 Το άρθρο 1, στοιχεία α' έως δ', της οδηγίας, προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοείται:

α) ως δίπλωμα, οποιοδήποτε δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλος τίτλος ή οποιοδήποτε σύνολο τέτοιων διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων:

— που έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή κράτους μέλους, η οποία έχει οριστεί σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις του εν λόγω κράτους μέλους,

— από το οποίο προκύπτει ότι ο κάτοχός του παρακολούθησε με επιτυχία κύκλο σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών ή ισοδύναμης διάρκειας με ελαστική παρακολούθηση, σε πανεπιστήμιο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή άλλο ίδρυμα του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου και, ενδεχομένως, ότι παρακολούθησε με επιτυχία την επαγγελματική εκπαίδευση που απαιτείται επιπλέον του κύκλου σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια, και

— από το οποίο προκύπτει ότι ο κάτοχός του διαθέτει τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα για να αναλάβει ή να ασκήσει επάγγελμα που είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο στο εν λόγω κράτος μέλος,

εφόσον η εκπαίδευση που πιστοποιείται από το εν λόγω δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλο τίτλο έχει πραγματοποιηθεί κατά το μεγαλύτερό της μέρος στην Κοινότητα, ή εφόσον ο κάτοχος του έχει τριετή επαγγελματική πείρα που βεβαιούται από το κράτος μέλος το οποίο έχει αναγνωρίσει ένα εξωκοινοτικό δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλο τίτλο.

Εξομοιώνεται προς δίπλωμα κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου οποιοδήποτε δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλος τίτλος ή οποιοδήποτε σύνολο τέτοιων διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή σε κράτος μέλος, εφόσον πιστοποιεί εκπαίδευση που έχει πραγματοποιηθεί εντός της Κοινότητας και που αναγνωρίζεται από αρμόδια αρχή του εν λόγω κράτους μέλους ως ισοτίμου επιπέδου και εφόσον παρέχει τα ίδια δικαιώματα πρόσβασης ή άσκησης ενός νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος·

[...]

γ) ως νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα, η δραστηριότητα ή το σύνολο νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων που αποτελούν το επάγγελμα αυτό σε ένα κράτος μέλος·

δ) ως νομοθετικά κατοχυρωμένη επαγγελματική δραστηριότητα, η επαγγελματική δραστηριότητα για την πρόσβαση στην οποία, την εξάσκησή της ή για ένα τρόπο εξασκήσεώς της, σε ένα κράτος μέλος απαιτείται, αμέσως ή εμμέσως, βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, η κατοχή διπλώματος. [...]

[...]»

5 Το άρθρο 2 της οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στους υπηκόους κράτους μέλους οι οποίοι επιθυμούν να ασκήσουν ως ελεύθεροι επαγγελματίες ή μισθωτοί, νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα σε κράτος μέλος υποδοχής.

Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στα επαγγέλματα τα οποία διέπει ειδική οδηγία που καθιερώνει αμοιβαία αναγνώριση διπλωμάτων μεταξύ των κρατών μελών.»

6 Δυνάμει του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας:

«Όταν, στο κράτος μέλος υποδοχής, η πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα ή η εξάσκησή του προϋποθέτει την κατοχή διπλώματος, η αρμόδια αρχή δεν μπορεί να αρνείται σε υπήκοο κράτους μέλους την πρόσβαση στο επάγγελμα αυτό ή την εξάσκησή του, υπό τους ίδιους όρους με τους ημεδαπούς, επικαλούμενη την έλλειψη προσόντων:

α) αν ο αιτών κατέχει το δίπλωμα που επιβάλλεται από άλλο κράτος μέλος για την πρόσβαση στο εν λόγω επάγγελμα ή την εξάσκησή του στο έδαφός του και το οποίο έχει ληφθεί σε ένα κράτος μέλος [...]».

7 Το άρθρο 4 της οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Το άρθρο 3 δεν θίγει την ευχέρεια του κράτους μέλους υποδοχής να απαιτεί επίσης από τον αιτούντα:

α) να αποδεικνύει ότι διαθέτει επαγγελματική πείρα, όταν η διάρκεια της εκπαίδευσης την οποία επικαλείται, σύμφωνα με το άρθρο 3, στοιχεία α' και β', είναι κατά ένα τουλάχιστον έτος κατώτερη από τη διάρκεια που απαιτείται στο κράτος μέλος υποδοχής.

[...]

β) να πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση προσαρμογής, επί τρία έτη κατ' ανώτατο όριο, ή να υποβληθεί σε δοκιμασία επάρκειας:

— όταν η εκπαίδευση την οποία έχει λάβει, σύμφωνα με το άρθρο 3, στοιχεία α' και β', αφορά τομείς γνώσεων ουσιωδώς διαφορετικούς από εκείνους που καλύπτονται από το δίπλωμα που απαιτείται στο κράτος μέλος υποδοχής, ή

[...]

Εάν το κράτος μέλος υποδοχής κάνει χρήση αυτής της δυνατότητας, οφείλει να παρέχει στον αιτούντα την επιλογή μεταξύ πρακτικής άσκησης προσαρμογής και δοκιμασίας επάρκειας.

[...]

2. Ωστόσο, το κράτος μέλος υποδοχής δεν μπορεί να εφαρμόζει σωρευτικά τις διατάξεις της παραγράφου 1, στοιχεία α' και β'.»

Η εθνική ρύθμιση

8 Το άρθρο 29 του νόμου 86-33, της 9ης Ιανουαρίου 1986, περί θεσμικών διατάξεων σχετικά με τις θέσεις εργασίας σε δημόσια νοσοκομεία (JORF της 11ης Ιανουαρίου 1986, σ. 535), προβλέπει ότι:

«Οι προσλήψεις σε θέσεις δημοσίων υπαλλήλων πραγματοποιούνται με διαγωνισμούς που διοργανώνονται σύμφωνα με έναν από τους ακόλουθους τρόπους ή σύμφωνα και με τους δύο αυτούς τρόπους:

[...]».

9 Κατά το άρθρο 37, πρώτο εδάφιο, του νόμου 86-33:

«Η μονιμοποίηση υπό τους όρους του άρθρου 29 [...] δημοσίων υπαλλήλων πραγματοποιείται κατόπιν περιόδου δοκιμασίας διαρκείας καθοριζομένης από τους κατ' ιδίαν υπηρεσιακούς κανονισμούς.»

10 Το άρθρο 5 του διατάγματος 88-163, της 19ης Φεβρουαρίου 1988, περί ιδιαίτερου υπηρεσιακού κανονισμού σχετικά με τις θέσεις εργασίας του διευθυντικού προσω-

πικού των ιδρυμάτων και υπηρεσιών που απαριθμούνται στο άρθρο 2 (σημεία 1°, 2° και 3°) του νόμου 86-33, της 9ης Ιανουαρίου 1986, περί θεσμικών διατάξεων σχετικά με τις θέσεις εργασίας σε δημόσια νοσοκομεία (JORF της 20ής Φεβρουαρίου 1988, σ. 2390, ορίζει:

«Έχουν πρόσβαση στις θέσεις εργασίας [...] οι σπουδαστές που προορίζονται να καλύψουν διευθυντικές θέσεις οι οποίοι παρακολούθησαν έναν κύκλο μαθημάτων θεωρητικής και πρακτικής εκπαιδεύσεως που επέχει θέση της περιόδου δοκιμασίας την οποία προβλέπει το άρθρο 37 του προαναφερθέντος νομου της 9ης Ιανουαρίου 1986, διαρκείας είκοσι τεσσάρων έως είκοσι επτά μηνών, διοργανωνόμενο από την École nationale de la santé publique, και οι οποίοι επέτυχαν στις τελικές εξετάσεις του κύκλου αυτού.

[...]»

11 Το διάταγμα 88-163 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από το διάταγμα 2000-232, της 13ης Μαρτίου 2000, περί ιδιαίτερου υπηρεσιακού κανονισμού σχετικά με τις θέσεις εργασίας του διευθυντικού προσωπικού των ιδρυμάτων και υπηρεσιών που απαριθμούνται στο άρθρο 2 (σημεία 1°, 2° και 3°) του νόμου 86-33, της 9ης Ιανουαρίου 1986, όπως τροποποιήθηκε, περί θεσμικών διατάξεων σχετικά με τις θέσεις εργασίας σε δημόσια νοσοκομεία (JORF της 14ης Μαρτίου 2000, σ. 3970), του οποίου το άρθρο 4-I επαναλαμβάνει στην ουσία τις διατάξεις του καταργηθέντος άρθρου 5 του διατάγματος 88-163 και του οποίου το άρθρο 5, δεύτερο εδάφιο, έχει ως εξής:

«Οι υποψήφιοι που έχουν επιτύχει στον διαγωνισμό και έχουν παρακολουθήσει κύκλο σπουδών του ίδιου επιπέδου με τον κύκλο σπουδών που προβλέπει το άρθρο 4 ανωτέρω εντός άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως εκτός της Γαλλίας ή εντός άλλου κράτους μετέχοντος στη Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο μπορούν να απαλλάσσονται με απόφαση του Υπουργού Υγείας από την υποχρέωση παρακολουθήσεως των μαθημάτων του κύκλου αυτού, εν όλω ή εν μέρει, κατόπιν γνωμοδοτήσεως της επιτροπής την οποία προβλέπει το ίδιο άρθρο 4.»

12 Κατά το άρθρο 3 του διατάγματος 93-703, της 27ης Μαρτίου 1993, περί της École nationale de la santé publique (JORF της 28ης Μαρτίου 1993):

«Η εν λόγω σχολή απονέμει τα διπλώματα τα οποία ορίζονται με αποφάσεις των αρμοδίων υπουργών και τα οποία χορηγούνται μετά την ολοκλήρωση της παρακολουθήσεως των μαθημάτων που διοργανώνει σύμφωνα με το άρθρο 2, ή συμμετέχει στη χορήγηση των διπλωμάτων αυτών.»

13 Το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, του διατάγματος 97-487, της 12ης Μαΐου 1997, περί κοινών διατάξεων ισχυουσών για τους δοκίμους δημοσίους υπαλλήλους που εργάζονται σε δημόσια νοσοκομειακά ιδρύματα (JORF της 17ης Μαΐου 1997, σ. 7461), έχει ως ακολούθως:

«Το παρόν διάταγμα εφαρμόζεται στα άτομα τα οποία έχουν ολοκληρώσει κάποια από τις διαδικασίες προσλήψεως που προβλέπουν οι διατάξεις του προαναφερθέντος νόμου της 9ης Ιανουαρίου 1986 και τα οποία πρόκειται να διοριστούν μετά την περίοδο δοκιμασίας ή την περίοδο εκπαιδεύσεως που απαιτείται δυνάμει του ιδιαίτερου υπηρεσιακού κανονισμού της υπηρεσίας που τα προσλαμβάνει.»

Τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

14 Το 1981 η I. Burbaud, η οποία είχε τότε την πορτογαλική ιθαγένεια, έλαβε πτυχίο νομικής από το Πανεπιστήμιο της Λισαβόνας (Πορτογαλία). Το 1983 έλαβε τίτλο

διευθύνσεως νοσοκομείου της εθνικής σχολής δημοσίας υγείας της Λισαβόνας (στο εξής: ENSL). Από την 1η Σεπτεμβρίου 1983 μέχρι τις 20 Νοεμβρίου 1989 άσκησε τη δραστηριότητα του διευθυντικού στελέχους νοσοκομειακού ιδρύματος σε δημόσιο νοσοκομείο. Αργότερα, έλαβε στη Γαλλία διδακτορικό νομικής στο πλαίσιο εκπαιδευτικής αδείας, ενώ απέκτησε και τη γαλλική ιθαγένεια.

15 Στις 2 Ιουλίου 1993 η I. Burbaud ζήτησε από τον Γάλλο Υπουργό Υγείας την ένταξή της στο σώμα των διευθυντών δημόσιων νοσοκομείων, επικαλούμενη τα προσόντα τα οποία είχε αποκτήσει στην Πορτογαλία.

16 Με απόφαση της 20ής Αυγούστου 1993 ο υπουργός απέρριψε το αίτημά της, ουσιαστικά με την αιτιολογία ότι για την ένταξη στο σώμα αυτό έπρεπε να είχε προηγουμένως επιτύχει σε διαγωνισμό εισαγωγής στην École nationale de la santé publique (εθνική σχολή δημοσίας υγείας στο εξής: ENSP), που εδρεύει στην πόλη Rennes (Γαλλία).

17 Η I. Burbaud άσκησε προσφυγή περί ακυρώσεως της ως άνω αποφάσεως ενώπιον του tribunal administratif de Lille (Γαλλία). Με απόφαση της 8ης Ιουλίου 1997 το εν λόγω δικαστήριο απέρριψε το αίτημά της. Η I. Burbaud άσκησε έφεση κατά της τελευταίας αυτής αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ζητώντας την εξαφάνισή της, καθώς και την ακύρωση της από 20 Αυγούστου 1993 αποφάσεως του υπουργού.

18 Υπό τις συνθήκες αυτές το cour administrative d'appel de Douai αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Μπορεί να θεωρηθεί ισότιμος προς δίπλωμα υπό την έννοια των διατάξεων της οδηγίας [89/48/ΕΟΚ] του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, κύκλος μαθημάτων σε σχολή δημοσίας διοικήσεως όπως είναι η ENSP, μετά την οποία οι αποφοιτούντες διορίζονται ως δημόσιοι υπάλληλοι, και, στην περίπτωση αυτή, πώς πρέπει να εκτιμηθεί η ισοτιμία μεταξύ του διπλώματος της εθνικής σχολής δημοσίας υγείας της Λισαβόνας και εκείνου της εθνικής σχολής δημοσίας υγείας της πόλεως Rennes;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, μπορεί η αρμόδια αρχή να εξαρτήσει από προϋποθέσεις τον διορισμό σε θέσεις στον δημόσιο τομέα δημοσίων υπαλλήλων άλλου κράτους μέλους οι οποίοι επικαλούνται ισότιμο δίπλωμα, ιδίως από την προϋπόθεση της επιτυχίας σε διαγωνισμό εισαγωγής στην ως άνω σχολή, περιλαμβανομένων και εκείνων οι οποίοι επέτυχαν σε ανάλογο διαγωνισμό στη χώρα καταγωγής τους;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

19 Με το πρώτο του ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν πρέπει να θεωρηθεί ως «δίπλωμα» υπό την έννοια της οδηγίας η διαπίστωση της επιτυχίας σε εξετάσεις μετά την ολοκλήρωση της εκπαιδεύσεως στην ENSP, που οδηγεί σε διορισμό του επιτυχόντος σε γαλλικό δημόσιο νοσηλευτικό ίδρυμα, σε περίπτωση δε καταφατικής απαντήσεως ερωτά πώς πρέπει να εκτιμάται η ισοτιμία του διπλώματος αυτού προς τίτλο σπουδών που έχει αποκτήσει εντός άλλου κράτους μέλους υπήκοος κράτους μέλους, όπως αυτός που χορήγησε η ENSL στην εφεσείουσα της κύριας δίκης.

Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο

20 Η I. Burbaud υποστηρίζει ότι το επάγγελμα του διευθυντικού στελέχους νοσοκομείου συνιστά τόσο στην Πορτογαλία όσο και στη Γαλλία νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα υπό την έννοια της οδηγίας. Για τη Γαλλία, τούτο απορρέει από το άρθρο 5 του διατάγματος 88-163. Οι τίτλοι σπουδών που χορηγούν η ENSP και η ENSL πρέπει να θεωρούνται ως διπλώματα υπό την έννοια της οδηγίας. Οι τίτλοι αυτοί είναι επιπλέον ισότιμοι. Επομένως, οι γαλλικές αρχές υποχρεούνται να αναγνωρίσουν τον τίτλο που έλαβε η I. Burbaud από την ENSL.

21 Η Γαλλική Κυβέρνηση δέχεται ότι το άρθρο 48, παράγραφος 4, της Συνθήκης, που εισάγει παρέκκλιση από τις άλλες διατάξεις του άρθρου αυτού «προκειμένου περί απασχολήσεως στη δημόσια διοίκηση», δεν έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, διότι η I. Burbaud έχει αποκτήσει τη γαλλική ιθαγένεια και διότι, ενόψει της νομολογίας του Δικαστηρίου, η θέση στην οποία ζητεί να διοριστεί δεν καλύπτεται από την έννοια της απασχολήσεως στη δημόσια διοίκηση υπό την έννοια της εν λόγω παραγράφου.

22 Η ως άνω κυβέρνηση παρατηρεί εντούτοις ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη απασχόληση υπάγεται στον γαλλικό δημόσιο τομέα. Όμως, ενόψει των ιδαιτεροτήτων των θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα, της υπηρεσιακής καταστάσεως των εργαζομένων αυτών και των ειδικών μεθόδων οργανώσεώς τους, η οδηγία δεν έχει εφαρμογή σε τέτοιες θέσεις.

23 Συναφώς, η κυβέρνηση αυτή διατείνεται καταρχάς ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη η ιδαιτερότητα των γαλλικών σχολών δημοσίας διοικήσεως. Η εκπαίδευση στην ENSP, που παρέχεται κατόπιν προσλήψεως μέσω διαγωνισμού στο σώμα των διευθυντών νοσοκομείων, χαρακτηρίζεται ως «άσκηση» (stage) από τη σχετική γαλλική ρύθμιση, δηλαδή από το άρθρο 37 του νόμου 86-33 και το άρθρο 1 του διατάγματος 97-487. Η ως άνω εκπαίδευση αντιστοιχεί σε άσκηση κατά την οποία οι υποψήφιοι για θέση διευθυντού νοσοκομείου εκπαιδεύονται στην πράξη σε σχέση με

τα καθήκοντα τα οποία θα κληθούν να ασκήσουν. Κατόπιν της προσλήψεώς τους και καθ' όλη τη διάρκεια της ασκήσεως, έχουν την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου ως αμειβόμενοι ασκούμενοι. Μετά το πέρας της ασκήσεως μονιμοποιούνται σε θέση δημοσίου υπαλλήλου εντός νοσηλευτικού ιδρύματος.

24 Στηριζόμενη στα στοιχεία αυτά η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο τίτλος που χορηγείται κατόπιν επιτυχίας στις εξετάσεις που διενεργούνται μετά την ολοκλήρωση της εκπαιδεύσεως στην ENSP δεν καλύπτεται από το άρθρο 1 της οδηγίας, παρά το γεγονός ότι χαρακτηρίζεται ως δίπλωμα στο άρθρο 3 του διατάγματος 93-703. Πράγματι, ο τίτλος αυτός δεν ικανοποιεί κανένα από τα κριτήρια της διατάξεως αυτής, διότι έχει ως μοναδικό σκοπό να «συμβολίσει» τη μονιμοποίηση των ασκουμένων στο σώμα των διευθυντών νοσοκομείων. Το δίπλωμα αυτό δεν μπορεί να αποτελεί πιστοποιητικό ακαδημαϊκής εκπαιδεύσεως, καθόσον οι ασκούμενοι έχουν ήδη προσληφθεί στον δημόσιο τομέα. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 26ης Ιουνίου 2002, η Γαλλική Κυβέρνηση εξέθεσε επίσης ότι η ENSP δεν χορηγεί κανένα «δίπλωμα», υπό την έννοια του επισήμου εγγράφου. Τούτο συμβαίνει μόνο για ένα είδος απασχολήσεως σε θέσεις δημοσίων υπαλλήλων σε νοσηλευτικά ιδρύματα διαφορετικό από το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, εξηγείται δε από τον σκοπό τον οποίο έχει η εκπαίδευση στην ENSP, που έγκειται στη μονιμοποίηση του ασκουμένου υπαλλήλου.

25 Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει στη συνέχεια ότι η υπηρεσιακή κατάσταση του δημοσίου υπαλλήλου, την οποία έχουν τα άτομα που έχουν διορισθεί σε τέτοια θέση, και, ειδικότερα, το υπέρτερο συμφέρον της δημόσιας υπηρεσίας, αλλά και οι συνέπειες που απορρέουν από αυτή, δεν επιτρέπουν την εξομοίωση της εν λόγω υπηρεσιακής καταστάσεως προς νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα υπό την έννοια της οδηγίας.

26 Τέλος, η Γαλλική Κυβέρνηση διατείνεται ότι το άρθρο 5, δεύτερο εδάφιο, του διατάγματος 2000-232 αποσκοπεί να διευκολύνει την ένταξη των υπηκόων των κρατών μελών στο σώμα των διευθυντών των δημοσίων νοσοκομείων στο οποίο εντάσσονται κατόπιν διαγωνισμού.

27 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Γαλλική Κυβέρνηση θεωρεί ότι η οδηγία πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το γενικό σύστημα αναγνωρίσεως των διπλωμάτων το οποίο αυτή εισάγει δεν εφαρμόζεται, μεταξύ άλλων, στον κύκλο μαθημάτων της ENSP που οδηγεί σε διορισμό του ενδιαφερομένου σε θέση δημοσίου υπαλλήλου εντός δημοσίου νοσηλευτικού ιδρύματος.

28 Η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι το γαλλικό σύστημα προσλήψεως διευθυντικού προσωπικού σε θέσεις δημοσίων νοσηλευτικών ιδρυμάτων, όπως περιγράφεται στην απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου, έχει, όπως φαίνεται, διττή λειτουργία. Η πρώτη αφορά την εκπαίδευση των υποψηφίων για θέση διευθυντή νοσοκομείου, ενώ με τη δεύτερη επιδιώκεται να καταστεί δυνατή η επιλογή μεταξύ τους, προκειμένου να προωθηθεί ένας περιορισμένος αριθμός από τους συμμετέχοντες.

29 Κατά την ως άνω κυβέρνηση, οι εν λόγω δύο λειτουργίες διακρίνονται σαφώς μεταξύ τους στο γαλλικό σύστημα και, ενώ η πρώτη όπως φαίνεται υπάγεται στην οδηγία, η δεύτερη ευρίσκεται πλήρως εκτός του πεδίου εφαρμογής της.

30 Η Ιταλική Κυβέρνηση καταλήγει ότι, αφενός, το δίπλωμα που αποκτάται εντός άλλου κράτους μέλους μπορεί να εξομοιώνεται προς τίτλο χορηγούμενο από εκπαιδευτικό ίδρυμα άλλου κράτους μέλους όταν αυτό έχει τη λειτουργία της επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και, αφετέρου, η ισοτιμία μεταξύ των δύο διπλωμάτων πρέπει να εκτιμάται βάσει των αρχών και των διατάξεων της οδηγίας.

31 Η Σουηδική Κυβέρνηση θεωρεί ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη επάγγελμα του διευθυντικού στελέχους νοσοκομείου συνιστά νομοθετικά κατοχυρωμένη επαγγελματική δραστηριότητα, υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο δ', της οδηγίας, εφόσον η πρόσβαση στο σχετικό επάγγελμα εξαρτάται από την προϋπόθεση της επιτυχούς παρακολουθήσεως μαθημάτων στην ENSP. Το πιστοποιητικό ικανότητας που χορηγείται μετά το πέρας της εκπαιδεύσεως αυτής συνιστά δίπλωμα υπό την έννοια της οδηγίας. Κατά την ως άνω κυβέρνηση, το γεγονός ότι η εκπαίδευση αυτή εγγυάται επίσης μιαν αντίστοιχη θέση εργασίας ουδόλως επηρεάζει τη σχετική εκτίμηση.

32 Η προαναφερθείσα κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η πορτογαλική και η γαλλική εκπαίδευση περί των οποίων γίνεται λόγος στην υπόθεση της κύριας δίκης προσομοιάζουν. Εν πάση περιπτώσει, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο και όχι στο Δικαστήριο να εκτιμήσει αν είναι ισότιμες στην υπόθεση της κύριας δίκης.

33 Η Επιτροπή εκθέτει ότι η οδηγία προβλέπει στην ουσία ότι, όταν υφίσταται ένα νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα εντός κράτους μέλους και το απαιτούμενο δίπλωμα χορηγείται μετά την περάτωση κύκλου σπουδών πραγματοποιούμενου μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση διαρκείας τριών ετών τουλάχιστον, οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους αυτού έχουν την υποχρέωση να εξετάζουν τις αιτήσεις αναγνωρίσεως των διπλωμάτων των άλλων κρατών μελών σύμφωνα με τους κανόνες της οδηγίας αν το ίδιο το δίπλωμα του οποίου ζητείται η αναγνώριση χορηγείται μετά την επιτυχή παρακολούθηση κύκλου σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών.

34 Συναφώς, διατείνεται ότι το δίπλωμα διευθυντικού στελέχους σε δημόσιο νοσοκομείο στη Γαλλία, περί του οποίου πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης, αποτελεί πράγματι δίπλωμα υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', της οδηγίας.

35 Η Επιτροπή παρατηρεί επιπλέον ότι ο τίτλος σπουδών που κατέχει η εφεσείουσα της κύριας δίκης χορηγείται επίσης κατόπιν επιτυχούς παρακολουθήσεως κύκλου σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών.

36 Εξ αυτού προκύπτει, κατά την Επιτροπή, ότι, δυνάμει του άρθρου 3 της οδηγίας, στην υπόθεση της κύριας δίκης οι γαλλικές αρχές υποχρεούνται να αναγνωρίσουν τον τίτλο της I. Burbaud εφόσον αυτός καθιστά δυνατή την πρόσβαση στο ίδιο επάγγελμα εντός του κράτους μέλους χορηγήσεώς του.

37 Η Επιτροπή προσθέτει ωστόσο ότι, αν υφίστανται διαφορές μεταξύ της εκπαιδεύσεως της εφεσείουσας της κύριας δίκης και της απαιτούμενης στη Γαλλία, οι ως άνω

αρχές δικαιούνται να απαιτήσουν από την εφεσείουσα, υπό τους ειδικούς όρους που προβλέπει η οδηγία, είτε να αποδείξει ότι έχει επαγγελματική πείρα, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας, είτε να πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση προσαρμογής ή να υποβληθεί σε δοκιμασία επάρκειας, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας.

Απάντηση του Δικαστηρίου

38 Πρέπει να εξεταστεί, καταρχάς ο ισχυρισμός της Γαλλικής Κυβερνήσεως ότι οι θέσεις δημοσίων υπαλλήλων που προβλέπονται από τον οικείο κανονισμό υπηρεσιακής καταστάσεως, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη θέση διευθυντικού στελέχους σε δημόσιο νοσηλευτικό ίδρυμα, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, διότι δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως «επάγγελμα» υπό την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας αυτής.

39 Η οδηγία δεν επιτρέπει την αποδοχή μιας τόσο ευρείας εξαιρέσεως από το πεδίο εφαρμογής της. Από τη νομική βάση της οδηγίας, τη δωδέκατη αιτιολογικής της σκέψη και το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι οι θέσεις εργασίας στον δημόσιο τομέα εμπίπτουν καταρχήν στο πεδίο εφαρμογής της, εκτός αν καλύπτονται από το άρθρο 48, παράγραφος 4, της Συνθήκης ή από κάποια ειδική οδηγία που καθιερώνει αμοιβαία αναγνώριση διπλωμάτων μεταξύ των κρατών μελών.

40 Όπως δέχεται η Γαλλική Κυβέρνηση, οι διευθυντικές θέσεις σε δημόσια νοσοκομεία δεν καλύπτονται από την εξαίρεση που προβλέπει το άρθρο 48, παράγραφος 4, της Συνθήκης. Πράγματι, οι θέσεις αυτές δεν συνεπάγονται άμεση ή έμμεση συμμετοχή στην άσκηση της δημόσιας εξουσίας ούτε στα καθήκοντα που έχουν ως αντικείμενο τη διασφάλιση των γενικών συμφερόντων του κράτους ή των άλλων δημοσίων φορέων και οργανισμών (βλ., ιδίως, την απόφαση της 2ας Ιουλίου 1996, C-290/94, Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 1996, σ. I-3285). Επιπλέον, δεν υφίσταται ειδική οδηγία, υπό την έννοια του άρθρου 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας, έχουσα εφαρμογή στις θέσεις αυτές.

41 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι δημόσιοι οργανισμοί υποχρεούνται να τηρούν τις διατάξεις της οδηγίας (βλ. την απόφαση της 8ης Ιουλίου 1999, C-234/97, Fernández de Bobadilla, Συλλογή 1999, σ. I-4773, σκέψεις 12 και 27).

42 Επιπλέον, το γεγονός ότι μια εθνική νομοθεσία χαρακτηρίζει μια θέση εργασίας στον δημόσιο τομέα ως θέση διεπόμενη από τον οικείο υπηρεσιακό κανονισμό δεν ασκεί επιρροή για την εκτίμηση του αν η θέση αυτή μπορεί να αποτελεί νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα υπό την έννοια της οδηγίας.

43 Πράγματι, η έννοια του νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος είναι έννοια του κοινοτικού δικαίου (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση Fernández de Bobadilla, σκέψη 14), ενώ οι κατά το εθνικό δίκαιο νομικοί χαρακτηρισμοί του εργάτη, του ιδιωτικού υπαλλήλου ή του δημοσίου υπαλλήλου ή, ακόμη, των θέσεων εργασίας που διέπονται από το δημόσιο ή το ιδιωτικό δίκαιο ποικίλλουν ανάλογα με τις εθνικές νομοθεσίες και, επομένως, δεν μπορούν να αποτελούν κατάλληλο ερμηνευτικό κριτήριο (βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά το άρθρο 48, παράγραφος 4, της Συνθήκης, την απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 1974, 152/73, Sotgiu, Συλλογή τόμος 1974, σ. 87, σκέψη 5).

44 Στη συνέχεια, πρέπει να εξεταστεί αν η επίμαχη στην κύρια δίκη θέση διευθυντή σε γαλλικό δημόσιο νοσοκομείο μπορεί να χαρακτηριστεί ως κατοχυρωμένο νομοθετικά επάγγελμα υπό την έννοια της οδηγίας και, κατά συνέπεια, αν η οδηγία αυτή έχει εφαρμογή, σύμφωνα με το άρθρο της 2, όταν υπήκοος κράτους μέλους ζητεί να εργασθεί σε τέτοια θέση.

45 Από το άρθρο 1, στοιχεία γ' και δ', της οδηγίας προκύπτει ότι νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα συνιστά η επαγγελματική δραστηριότητα η οποία, ως προς τις προϋποθέσεις προσβάσεως σε αυτήν ή ασκήσεώς της, ρυθμίζεται άμεσα ή έμμεσα από νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις, οι οποίες επιβάλλουν την κατοχή διπλώματος.

46 Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 5 του διατάγματος 88-163 προβλέπει ότι η πρόσβαση στη θέση του διευθυντή σε γαλλικό δημόσιο νοσοκομείο επιφυλάσσεται μόνο σε άτομα που έχουν παρακολουθήσει κύκλο μαθημάτων στην ENSP και έχουν επιτύχει στις τελικές εξετάσεις του κύκλου αυτού.

47 Επομένως, πρέπει να εξακριβωθεί αν η προϋπόθεση από την οποία η ως άνω ρύθμιση εξαρτά την πρόσβαση στη θέση διευθυντή σε γαλλικό δημόσιο νοσοκομείο μπορεί να χαρακτηριστεί ως προϋπόθεση σχετική με την κατοχή διπλώματος υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', της οδηγίας.

48 Επ' αυτού, δεν αμφισβητείται ότι η διαπίστωση της επιτυχίας στις τελικές εξετάσεις του κύκλου μαθημάτων στην ENSP αποτελεί την κατάληξη εκπαιδεύσεως ελάχιστης διάρκειας τριών ετών, μετά το πέρας της οποίας ο υποψήφιος διαθέτει τα απαραίτητα προσόντα για να ασκήσει το επάγγελμα του διευθυντή σε δημόσιο νοσοκομείο.

49 Πράγματι, πρώτον, από τη δικογραφία προκύπτει ότι πρόκειται για σπουδές μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ελάχιστης διάρκειας τριών ετών, καθόσον αποτελείται, αφενός, από εκπαίδευση που καταλήγει στη χορήγηση του πανεπιστημιακού τίτλου ο οποίος απαιτείται για τη συμμετοχή στον διαγωνισμό εισαγωγής στην ENSP και, αφετέρου, για κύκλο σπουδών διαρκείας είκοσι τεσσάρων έως είκοσι επτά μηνών στην ENSP κατόπιν του διαγωνισμού αυτού, ο οποίος ολοκληρώνεται με τις σχετικές τελικές εξετάσεις.

50 Δεύτερον, κατά τα στοιχεία της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, με τις ως άνω τελικές εξετάσεις αποσκοπείται να εξακριβωθεί ότι ο ενδιαφερόμενος κατέχει τις θεωρητικές και πρακτικές γνώσεις που απαιτούνται για τη διεύθυνση ενός νοσοκομείου, με βάση μια γραπτή δοκιμασία, μιαν εργασία, την εκτίμηση της περιόδου ασκήσεως και των εργασιών στο πλαίσιο των μαθημάτων, καθώς και βάσει ενός συνεχούς ελέγχου. Εξάλλου, η γαλλική νομοθεσία απαιτεί από τον ενδιαφερόμενο να έχει τουλάχιστον τη βάση όσον αφορά τη γενική βαθμολογία, καθώς και τη βάση σε καθένα από τα τμήματα που απαρτίζουν τις σχετικές εξετάσεις.

51 Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει εντούτοις ότι η επιτυχία στις τελικές εξετάσεις του κύκλου σπουδών στην ENSP οδηγεί στη μονιμοποίηση των ασκουμένων δημοσίων υπαλλήλων σε δημόσιο νοσοκομείο και δεν επιβεβαιώνεται με δίπλωμα ή άλλο τίτλο. Επομένως, ο κύκλος σπουδών αυτός δεν καταλήγει σε χορήγηση διπλώματος υπό την έννοια της οδηγίας.

52 Συναφώς, αρκεί να σημειωθεί ότι η διαπίστωση της επιτυχίας στις τελικές εξετάσεις του κύκλου σπουδών στην ENSP μπορεί να χαρακτηριστεί ως δίπλωμα υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', της οδηγίας, ενόψει της ουσιώδους λειτουργίας της, δηλαδή της διαπιστώσεως ότι ο ενδιαφερόμενος έχει παρακολουθήσει επιτυχώς κύκλο σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, διαρκείας τουλάχιστον τριών ετών, που του παρέχει τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα για την πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα. Το γεγονός ότι το δίπλωμα αυτό δεν έχει τη μορφή ενός επισήμου τίτλου δεν επηρεάζει τη διαπίστωση αυτή.

53 Το γεγονός ότι, κατόπιν της επιτυχίας στον διαγωνισμό εισαγωγής στην ENSP, οι φοιτούντες υπάγονται στον δημόσιο τομέα κατά τη διάρκεια της εκπαιδεύσεώς τους, καθώς και το γεγονός ότι η επιτυχία στις τελικές εξετάσεις έχει επίσης ως αποτέλεσμα τη μονιμοποίησή τους ως δημοσίων υπαλλήλων δεν αρκούν για να μην μπορεί να θεωρηθεί ως δίπλωμα υπό την έννοια της οδηγίας η διαπίστωση της επιτυχίας στις ως άνω εξετάσεις.

54 Όσον αφορά το μέρος του πρώτου ερωτήματος που αφορά την ισοτιμία μεταξύ του διπλώματος της ENSP και ενός τίτλου όπως του χορηγούμενου από την ENSL, τον οποίο διαθέτει η I. Burbaud, πρέπει να σημειωθεί ότι, για τους σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν ο τίτλος σπουδών που κατέχει η I. Burbaud μπορεί να θεωρηθεί ως δίπλωμα υπό την έννοια της διατάξεως αυτής και, σε μια τέτοια περίπτωση, να εξετάσει κατά πόσον οι δύο επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης εκπαιδεύσεις είναι ανάλογες όσον αφορά τη διάρκεια και τα διδασκόμενα μαθήματα.

55 Σε περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο θεωρήσει ότι ο τίτλος της I. Burbaud αποτελεί μεν δίπλωμα υπό την έννοια της οδηγίας, αλλά και ότι υφίστανται διαφορές

όσον αφορά τη διάρκεια των επίμαχων εκπαιδεύσεων και τα διδασκόμενα μαθήματα, οι γαλλικές αρχές δικαιούνται να λάβουν έναντι της εφεσείουσας τα μέτρα που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας.

56 Σε μια τέτοια περίπτωση, το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', πρώτο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας θα πρέπει να έχει εφαρμογή εν προκειμένω. Η εν λόγω διάταξη προβλέπει πράγματι ότι, αν οι τομείς γνώσεων που καλύπτουν οι σχετικές εκπαιδεύσεις είναι ουσιωδώς διαφορετικοί, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να απαιτεί από τον ενδιαφερόμενο, κατ' επιλογήν του ιδίου, είτε να πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση προσαρμογής είτε να υποβληθεί σε δοκιμασία επάρκειας.

57 Εντούτοις, αν υφίσταται κατά το αιτούν δικαστήριο και στις δύο περιπτώσεις δίπλωμα υπό την έννοια της οδηγίας και τα εν λόγω διπλώματα πιστοποιούν ισότιμες μεταξύ τους εκπαιδεύσεις, από το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι οι γαλλικές αρχές δεν μπορούν να εξαρτήσουν την πρόσβαση της I. Burbaud στο επάγγελμα του διευθυντή σε δημόσιο νοσοκομείο στη Γαλλία από την προϋπόθεση της παρακολουθήσεως του κύκλου μαθημάτων που διοργανώνει η ENSP και της επιτυχίας στις τελικές εξετάσεις της σχετικής εκπαιδεύσεως.

58 Κατόπιν του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η διαπίστωση της επιτυχίας στις τελικές εξετάσεις του κύκλου σπουδών στην École nationale de la santé publique, που οδηγεί σε διορισμό του ενδιαφερομένου σε θέση δημοσίου υπαλλήλου σε γαλλικό δημόσιο νοσοκομείο, πρέπει να χαρακτηρίζεται ως «δίπλωμα» υπό την έννοια της οδηγίας. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, προκειμένου περί της εφαρμογής του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, αν τίτλος σπουδών τον οποίο έχει αποκτήσει εντός άλλου κράτους μέλους υπήκοος κράτους μέλους, ο οποίος επιθυμεί να ασκήσει νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα εντός του κράτους μέλους υποδοχής, μπορεί να χαρακτηριστεί ως δίπλωμα υπό την έννοια της ως άνω διατάξεως και, εφόσον συμβαίνει κάτι τέτοιο, να εξετάσει σε ποιο βαθμό είναι συγκρίσιμες οι εκπαιδεύσεις που πιστοποιούνται με τα διπλώματα αυτά, όσον αφορά τόσο τη διάρκεια όσο και τα διδασκόμενα μαθήματα. Αν από την ως άνω εξακρίβωση προκύψει ότι πρόκειται, και στις δύο περιπτώσεις, για δίπλωμα υπό την έννοια της οδηγίας και αν τα διπλώματα αυτά πιστοποιούν ισοδύναμη εκπαίδευση, η οδηγία αυτή εμποδίζει τις αρχές του κράτους μέλους υποδοχής να εξαρτούν την πρόσβαση του ως άνω υπη-

κόου στο επάγγελμα του διευθυντή σε δημόσιο νοσοκομείο από την προϋπόθεση ότι ο ενδιαφερόμενος θα φοιτήσει στην École nationale de la santé publique και θα μετάσχει στις τελικές εξετάσεις που διοργανώνονται μετά την ολοκλήρωση του σχετικού κύκλου σπουδών.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

59 Με το δεύτερο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν, στην περίπτωση που υπήκοος κράτους μέλους διαθέτει δίπλωμα, κτηθέν εντός άλλου κράτους μέλους, ισότιμο προς το απαιτούμενο εντός του κράτους μέλους υποδοχής για την πρόσβαση σε θέση εργασίας δημοσίου υπαλλήλου σε δημόσιο νοσοκομείο, αν το κοινοτικό δίκαιο εμποδίζει τις αρχές του κράτους μέλους υποδοχής να εξαρτούν την πρόσβαση του ως άνω υπηκόου στην ως άνω θέση εργασίας από την επιτυχία του σε διαγωνισμό όπως ο διαγωνισμός εισαγωγής στην ENSP.

Παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο

60 Η I. Burbaud διατείνεται ότι η επιβολή της υποχρεώσεως συμμετοχής σε διαγωνισμό για την εισαγωγή στην ENSP επί υπηκόου κράτους μέλους, ο οποίος έχει ήδη τα απαιτούμενα προσόντα λόγω εκπαιδεύσεώς του εντός άλλου κράτους μέλους, συνιστά τόσο παράβαση του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας, όσο και άμεση ή έμμεση δυσμενή διάκριση, απαγορευόμενη από το κοινοτικό δίκαιο, αλλά και εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων που δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από κάποιον επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος.

61 Η Γαλλική Κυβέρνηση διατείνεται ότι ο διαγωνισμός εισαγωγής στην ENSP αφορά έναν τρόπο προσλήψεως και ότι η επιτυχία στον διαγωνισμό αυτό δεν πιστοποιεί σε

καμία περίπτωση ότι ο ενδιαφερόμενος έχει παρακολουθήσει με επιτυχία κύκλο σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεως. Επιπλέον, ο εν λόγω διαγωνισμός προβλέπεται προκειμένου να τηρείται η αρχή της ισότητας όσον αφορά την επιλογή υποψηφίων που διαγωνίζονται για την ίδια θέση. Θεωρείται ως η πλέον δίκαιη και αντικειμενική μέθοδος για την τήρηση της αρχής της ισότητας όσον αφορά την πρόσβαση σε θέσεις του δημοσίου τομέα.

62 Από αυτό προκύπτει ότι ο ως άνω διαγωνισμός δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οδηγεί στη χορήγηση διπλώματος υπό την έννοια του άρθρου 1 της οδηγίας και ότι, κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να αναγνωρίζουν την ισοτιμία μεταξύ των διαγωνισμών που διοργανώνουν τα ίδια και εκείνων που απαιτούνται εντός άλλων κρατών μελών.

63 Η Γαλλική Κυβέρνηση προσθέτει ότι τα κράτη μέλη εξακολουθούν να είναι αρμόδια προς καθορισμό του τρόπου προσλήψεως των δημοσίων υπαλλήλων και των κανόνων λειτουργίας του δημοσίου τομέα. Η αρμοδιότητα αυτή ασκείται σύμφωνα με το άρθρο 6 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 12 ΕΚ), που θέτει μια αρχή περί απαγορεύσεως των διακρίσεων, και με το άρθρο 48, παράγραφος 2, της Συνθήκης, που ορίζει ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων «συνεπάγεται την κατάργηση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγενείας μεταξύ των εργαζομένων των κρατών μελών, όσον αφορά την απασχόληση, την αμοιβή και τους άλλους όρους εργασίας».

64 Συναφώς, η Γαλλική Κυβέρνηση διατείνεται ότι η υποχρέωση συμμετοχής στον ίδιο διαγωνισμό όλων των υποψηφίων, ανεξαρτήτως της ιθαγενείας τους, οι οποίοι επιθυμούν να καταλάβουν θέση εργασίας στον δημόσιο τομέα κράτους μέλους είναι απολύτως σύμφωνη προς την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως. Εξάλλου, η Επιτροπή συμμερίστηκε την εν λόγω άποψη με αιτιολογημένη γνώμη της την οποία απηύθυνε στη Γαλλική Δημοκρατία στις 13 Μαρτίου 2000 στο πλαίσιο του άρθρου 226 ΕΚ.

65 Απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου, η Γαλλική Κυβέρνηση διευκρίνισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι ο διαγωνισμός εισαγωγής στην ENSP αποτελεί τρόπο προσλήψεως δημοσίων υπαλλήλων. Δεδομένου ότι για την πρόσβαση σε θέση

εργασίας απαιτείται η επιτυχής συμμετοχή του υποψηφίου σε σχετικό διαγωνισμό ή κάποιος άλλος τρόπος προσλήψεως, ο ως άνω διαγωνισμός δεν αποτελεί εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.

66 Η ως άνω κυβέρνηση υποστηρίζει, επικουρικώς, ότι, αν ωστόσο το Δικαστήριο θεωρήσει ότι ο διαγωνισμός αυτός αποτελεί ένα τέτοιο εμπόδιο, αυτό δικαιολογείται εν πάση περιπτώσει από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, δηλαδή τους συνδεόμενους με την επιλογή των καλύτερων υποψηφίων υπό τις αντικειμενικότερες δυνατές προϋποθέσεις. Οι λεπτομέρειες διεξαγωγής του διαγωνισμού αυτού, επιπλέον, δεν εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις, είναι πρόσφορες για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και δεν είναι δυσανάλογες προς τον σκοπό αυτό.

67 Όσον αφορά ειδικότερα την τελευταία αυτή προϋπόθεση, η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το γεγονός ότι η I. Burbaud έχει ήδη επιτύχει σε διαγωνισμό προσλήψεως σε δημόσιο νοσοκομείο στην Πορτογαλία δεν σημαίνει ότι είναι αντίθετο προς την αρχή της αναλογικότητας να της ζητηθεί να μετάσχει και στον διαγωνισμό εισαγωγής στην ENSP. Η πρόσληψη εκ μέρους ενός εργοδότη δεν απαλλάσσει τον υποψήφιο σε θέση που προκηρύσσει άλλος εργοδότης από τη διαδικασία επιλογής που επιβάλλει ο τελευταίος. Επιπλέον, η επιβολή στην I. Burbaud της υποχρεώσεως να μετάσχει στον διαγωνισμό εισαγωγής στην ENSP δεν σημαίνει ότι η ενδιαφερόμενη στερείται της δυνατότητας επικλήσεως των προσόντων της, δεδομένου ότι αυτά μπορούν να ληφθούν υπόψη, μετά την επιτυχία στον ως άνω διαγωνισμό, προκειμένου να απαλλαγεί πλήρως ή εν μέρει από την υποχρέωση παρακολουθήσεως των μαθημάτων στην ENSP.

68 Η Ιταλική Κυβέρνηση θεωρεί ότι το δεύτερο ερώτημα δεν αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων εντός της Κοινότητας υπό την έννοια του άρθρου 48 της Συνθήκης ούτε την αναγνώριση των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση υπό την έννοια της οδηγίας, αλλά την ισοτιμία μεταξύ των διαδικασιών επιλογής υποψηφίων για την άσκηση διευθυντικών καθηκόντων σε θέση του δημόσιου τομέα.

69 Κατά την ως άνω κυβέρνηση, ο τομέας αυτός εμπίπτει στην αρμοδιότητα και τη διακριτική ευχέρεια κάθε κράτους μέλους, το οποίο πρέπει να είναι ελεύθερο να

επιλέγει τη διαδικασία εκείνη που είναι περισσότερο προσαρμοσμένη προς το σύστημά του και προς τις ιδιαίτερες απαιτήσεις του. Η ως άνω διακριτική ευχέρεια δεν μπορεί να θεωρηθεί, ασφαλώς, ως απόλυτη, δεδομένου ότι ασκείται εντός ορισμένων ορίων, όπως εκείνων που απορρέουν από την απαγόρευση δυσμενών διακρίσεων μεταξύ εργαζομένων.

70 Η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, όταν δεν γίνεται υπέρβαση των ορίων αυτών, η κατοχή διπλώματος παρέχοντος τη δυνατότητα ασκήσεως διευθυντικών καθηκόντων στον δημόσιο τομέα κράτους μέλους δεν φαίνεται να αποτελεί αναγκαία και επαρκή προϋπόθεση για την άσκηση αναλόγων καθηκόντων εντός όλων των άλλων κρατών μελών. Εξάλλου, κατά την ως άνω κυβέρνηση, αποκλείεται το ενδεχόμενο ο εργαζόμενος που έχει ασκήσει επαγγελματική δραστηριότητα σε δημόσια υπηρεσία κράτους μέλους να μπορεί, για τον λόγο και μόνον αυτόν, να απαλλάσσεται από την υποχρέωση συμμετοχής στις δημόσιες διαδικασίες επιλογής που προβλέπονται για την άσκηση του ιδίου ή αναλόγου επαγγέλματος εντός άλλου κράτους μέλους.

71 Η Σουηδική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι δεν είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις της Συνθήκης περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων η εφαρμογή συστήματος προσλήψεων το οποίο επιβάλλει σε εργαζομένους που έχουν όλα τα αναγκαία προσόντα τη συμμετοχή σε διαγωνισμό ο οποίος προβλέπεται για την επιλογή ατόμων που δεν έχουν ακόμη αποκτήσει το επίπεδο των απαιτούμενων προσόντων προς άσκηση του οικείου επαγγέλματος.

72 Η κυβέρνηση αυτή υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, όταν διαπιστώνεται ότι ένα σύστημα προσλήψεως εμποδίζει την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, το σύστημα αυτό εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 48 της Συνθήκης, έστω και αν εφαρμόζεται με τον ίδιο τρόπο έναντι των ημεδαπών και των υπηκόων των άλλων κρατών μελών. Κανόνες που εμποδίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων δεν μπορούν να γίνονται δεκτοί παρά μόνον αν αποβλέπουν στην επίτευξη θεμιτού σκοπού συμφώνου προς τη Συνθήκη και αν δικαιολογούνται από αποχρώντες λόγους γενικού συμφέροντος. Επιπλέον, η εφαρμογή των εν λόγω κανόνων πρέπει να είναι ικανή να διασφαλίσει την επίτευξη του οικείου σκοπού και να μη βαίνει πέραν των αναγκαίων για την επίτευξη του σκοπού αυτού ορίων.

73 Κατά τη Σουηδική Κυβέρνηση, ένας διαγωνισμός που χρησιμεύει για την πρόσληψη δημοσίων υπαλλήλων δεν μπορεί να διοργανώνεται κατά τρόπον ώστε να γίνονται αδικαιολόγητα διακρίσεις σε βάρος των διακινούμενων εργαζομένων έναντι των ημεδαπών ή κατά τρόπον ώστε να εμποδίζεται αδικαιολόγητα η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Η ως άνω κυβέρνηση θεωρεί ότι ο επίμαχος διαγωνισμός στην υπόθεση της κύριας δίκης αντιβαίνει προς τις αρχές αυτές, καθόσον η ως άνω κυβέρνηση μπορεί να κρίνει με βάση τα στοιχεία που παρέχει η απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου.

74 Στο πλαίσιο του επίμαχου συστήματος της κύριας δίκης, ένα διευθυντικό στέλεχος νοσοκομείου που έχει εκπαιδευθεί εντός άλλου κράτους μέλους, εκτός της Γαλλίας, θα υποχρεούται να συμμετάσχει σε διαγωνισμό προς επιλογή των ατόμων που γίνονται δεκτά να παρακολουθήσουν κύκλο σπουδών με σκοπό, ακριβώς, την εκπαίδευση διευθυντικών στελεχών νοσοκομείου.

75 Όμως, δεν έχει προβλεφθεί να λαμβάνεται υπόψη, στο πλαίσιο του διαγωνισμού αυτού, η επαγγελματική πείρα του ενδιαφερομένου στο επίμαχο επάγγελμα, καθώς και το σύνολο των προσόντων τα οποία έχουν αποκτηθεί με την εκπαίδευση και τα οποία απαιτούνται προκειμένου για την άσκηση του επαγγέλματος αυτού στη Γαλλία. Πράγματι, όταν πρόκειται για διαγωνισμό προς επιλογή μεταξύ υποψηφίων, δεν μπορεί να απαιτείται από τα άτομα αυτά να έχουν ήδη την πείρα και τα προσόντα που προαναφέρθηκαν.

76 Η Σουηδική Κυβέρνηση φρονεί ότι, δεδομένου ότι ο ως άνω διαγωνισμός δεν λαμβάνει υπόψη την επαγγελματική πείρα, θέτει σε μειονεκτική θέση τους εργαζομένους που έχουν τα περισσότερα προσόντα, καθόσον αυτοί δεν μπορούν να την επικαλεστούν. Ένας εργαζόμενος που έχει όλα τα απαιτούμενα προσόντα και που έχει την ως άνω επαγγελματική πείρα θα είναι ασφαλώς λιγότερο πρόθυμος να υποβάλει υποψηφιότητα για θέση εργασίας όταν γνωρίζει εκ των προτέρων ότι, κατά την αξιολόγηση της υποψηφιότητάς του, δεν θα ληφθούν υπόψη τα υψηλότερα προσόντα του. Το γεγονός ότι δεν λαμβάνονται υπόψη κατά την πρόσληψη σημαντικά κατά αντικειμενική κρίση προσόντα που προδήλως σχετίζονται με την οικεία θέση θα πρέπει να θεωρηθεί, καταρχήν, ως εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.

77 Επιπλέον, η ομάδα των εργαζομένων με τα περισσότερα προσόντα, η πείρα των οποίων δεν λαμβάνεται υπόψη στο πλαίσιο του διαγωνισμού εισαγωγής στην ENSP, θα αποτελείται κατ' ανάγκη στην πλειονότητά της από διακινούμενους εργαζομένους και όχι από άτομα που έχουν εκπαιδευθεί ή έχουν εργαστεί στη Γαλλία.

78 Κατά την ως άνω κυβέρνηση, από τη δικογραφία δεν προκύπτουν επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος ικανοί να δικαιολογήσουν ένα τέτοιο εμπόδιο.

79 Με τις γραπτές παρατηρήσεις της η Επιτροπή προβάλλει ότι η αναγνώριση ενός διπλώματος παρέχει στον κάτοχό του το δικαίωμα ασκήσεως συγκεκριμένου επαγγέλματος στην ημεδαπή, δεν μπορεί όμως να του εξασφαλίσει και θέση εργασίας. Κατόπιν της αναγνωρίσεως του διπλώματος, ο κάτοχός του υπόκειται στους κανόνες της αγοράς εργασίας και, κατά μείζονα λόγο, στις εφαρμοστέες διαδικασίες προσλήψεως.

80 Η Επιτροπή υποστηρίζει επομένως ότι οι γαλλικές αρχές δικαιούνται να εξαρτούν από την επιτυχία σε διαγωνισμό, όπως ο διαγωνισμός εισαγωγής στην ENSP, την απασχόληση στον δημόσιο τομέα υπηκόων άλλων κρατών μελών οι οποίοι διαθέτουν δίπλωμα ισότιμο προς το απαιτούμενο στη Γαλλία, έστω και αν αυτοί έχουν επιτύχει σε παρόμοιο διαγωνισμό εντός τους κράτους μέλους καταγωγής τους.

81 Εντούτοις, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή τροποποίησε την άποψή της ως ακολούθως. Ο διαγωνισμός εισαγωγής στην ENSP, επιπλέον του γεγονότος ότι αποτελεί τρόπο προσλήψεως, διέπει την πρόσβαση στην εκπαίδευση την οποία παρέχει η σχολή αυτή. Όμως, ο εν λόγω διαγωνισμός δεν παρέχει τη δυνατότητα να λαμβάνονται υπόψη τα προσόντα των υπηκόων κρατών μελών που έχουν αποκτηθεί εντός άλλων κρατών μελών, όπως εκείνα της I. Burbaud. Κατά συνέπεια, είναι αντίθετος προς την οδηγία όσον αφορά τα άτομα που έχουν ήδη τα σχετικά προσόντα.

82 Αν η επίμαχη στην κύρια δίκη εργασία δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα υπό την έννοια της οδηγίας, η υποχρέωση επιτυχίας στον διαγωνισμό εισαγωγής στην ENSP σε περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης αποτελεί εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, καθόσον η ως άνω επιτυχία παρέχει την πρόσβαση όχι απευθείας σε θέση εργασίας, αλλά σε μια υποχρεωτική εκπαίδευση διάρκειας άνω των δύο ετών.

83 Και αν ακόμα μπορεί να γίνει δεκτό, κατά την Επιτροπή, ότι το εμπόδιο που συνιστά η υποχρέωση επιτυχίας στον διαγωνισμό εισαγωγής μπορεί να δικαιολογηθεί από τον επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος που επικαλείται η Γαλλική Κυβέρνηση, δηλαδή την επιλογή των καλύτερων υποψηφίων με τους αντικειμενικότερους δυνατούς όρους, στην περίπτωση αυτή δεν τηρείται στην υπόθεση της κύριας δίκης η αρχή της αναλογικότητας υπό την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου.

84 Πράγματι, η υποχρέωση συμμετοχής της I. Burbaud σε διαγωνισμό, ο οποίος διέπει ιδίως την πρόσβαση σε εκπαίδευση από την οποία ασφαλώς θα έπρεπε να απαλλαγεί και ο οποίος δεν παρέχει τη δυνατότητα να ληφθούν υπόψη τα προσόντα της, δεν είναι σύμφωνη προς την αρχή της αναλογικότητας σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Απάντηση του Δικαστηρίου

85 Από τη δικογραφία και από την εφαρμοστέα γαλλική ρύθμιση προκύπτει ότι ο διαγωνισμός εισαγωγής στην ENSP έχει διττό σκοπό.

86 Πράγματι, η επιτυχία στον ως άνω διαγωνισμό, αφενός, καθιστά δυνατή την πρόσβαση στην εκπαίδευση την οποία παρέχει η ENSP, η οποία είναι σχολή της γαλλικής

δημοσίας διοικήσεως. Συναφώς, με τον διαγωνισμό αποσκοπείται η εξακρίβωση των προσόντων τα οποία θεωρούνται ότι έχουν οι υποψήφιοι ως κάτοχοι πανεπιστημιακών διπλωμάτων, που δεν αφορούν όμως ειδικά τη διεύθυνση νοσηλευτικών ιδρυμάτων.

87 Αφετέρου, οι επιτυχόντες του εν λόγω διαγωνισμού προσλαμβάνονται στο δημόσιο τομέα με την ιδιότητα του αμειβόμενου ασκουμένου. Επομένως, πρόκειται επίσης για μια μέθοδο επιλογής και προσλήψεως την οποία επέλεξε ο νομοθέτης προς πλήρωση θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα.

88 Ναι μεν η ως άνω πρόσληψη οριστικοποιείται μόνο με τη μονιμοποίηση του ενδιαφερομένου, που συντελείται μετά την επιτυχία στις τελικές εξετάσεις του κύκλου σπουδών στην ENSP, πλην όμως συνομολογείται ότι οι εξετάσεις αυτές δεν περιλαμβάνουν μια δεύτερη επιλογή υποψηφίων. Πράγματι, από τη δικογραφία προκύπτει ότι ο διαγωνισμός εισαγωγής στην ENSP αποσκοπεί στην πρόσληψη ορισμένου αριθμού υποψηφίων, ο οποίος προσδιορίζεται σε συνάρτηση με τις προβλέψεις των διαθέσιμων θέσεων εργασίας στα δημόσια νοσοκομεία κατά τον χρόνο αποφοιτήσεως από την ENSP. Τούτο επιβεβαιώνεται, εξάλλου, από το γεγονός ότι οι περιπτώσεις αποτυχίας στις τελικές εξετάσεις είναι σπανιότατες.

89 Ο διαγωνισμός εισαγωγής στην ENSP διαδραματίζει ουσιώδη ρόλο στη διαδικασία επιλογής και προσλήψεως δημοσίων υπαλλήλων σε γαλλικά δημόσια νοσοκομεία. Η εν λόγω λειτουργία του διαγωνισμού αυτού όσον αφορά την πρόσληψη και την επιλογή υποψηφίων δεν είναι δευτερεύουσα σε σχέση με εκείνη που αφορά την πρόσβαση στην παρεχόμενη εκπαίδευση.

90 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το δεύτερο ερώτημα αφορά συγκεκριμένα την επιδίωξη της I. Burbaud να καταλάβει θέση εργασίας του δημόσιου τομέα στη Γαλλία, στηριζόμενη στην προβαλλόμενη ισοτιμία των προσόντων της έναντι εκείνων τα οποία αποκτούν οι ενδιαφερόμενοι μετά την αποφοίτησή τους από την ENSP, καθώς και στην επιτυχία της, στην Πορτογαλία, σε διαγωνισμό ο οποίος, όπως η ίδια διατείνεται, είναι παρόμοιος προς τον διαγωνισμό εισαγωγής στην ENSP.

91 Όμως, η οδηγία δεν αφορά τις διαδικασίες επιλογής και προσλήψεως που προβλέπονται για την πλήρωση θέσεως εργασίας, ενώ δεν είναι δυνατή η επίκλησή της προς στήριξη δικαιώματος του ενδιαφερομένου να προσληφθεί σε μια τέτοια θέση. Πράγματι, η οδηγία περιορίζεται στην επιβολή της υποχρεώσεως αναγνωρίσεως των προσόντων που έχουν κτηθεί εντός κράτους μέλους, με σκοπό να παρέχεται η δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο που έχει τα προσόντα αυτά να υποβάλει την υποψηφιότητά του για θέση εργασίας εντός άλλου κράτους μέλους, σύμφωνα με τις διαδικασίες επιλογής και προσλήψεως που διέπουν εντός αυτού την πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα.

92 Επομένως, όπως προκύπτει από την απάντηση που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα, η αναγνώριση της ισοτιμίας του διπλώματος της I. Burbaud θα σημαίνει ότι η ενδιαφερόμενη πρέπει να απαλλαγεί από την υποχρέωση παρακολουθήσεως μαθημάτων στην ENSP και συμμετοχής στις τελικές εξετάσεις της σχολής αυτής, χωρίς να δικαιολογεί όμως, αυτή καθαυτή, απαλλαγή από την υποχρέωση επιτυχίας στον διαγωνισμό εισαγωγής στην ENSP, καθόσον, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 87 έως 89 της παρούσας αποφάσεως, ο διαγωνισμός αυτός διαδραματίζει ουσιώδη ρόλο στη διαδικασία επιλογής και προσλήψεως σε δημόσια νοσηλευτικά ιδρύματα.

93 Εξ αυτών προκύπτει επίσης ότι το γεγονός, στον βαθμό που έχει εξακριβωθεί από το αιτούν δικαστήριο, ότι η I. Burbaud έχει ήδη επιτύχει σε παρόμοιο διαγωνισμό προσλήψεως εντός του κράτους μέλους καταγωγής της δεν ασκεί επιρροή, αυτό καθαυτό, για την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο δεύτερο ερώτημα όσον αφορά την οδηγία.

94 Ενόψει της διατυπώσεως του δευτέρου ερωτήματος, καθώς και της εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου μνείας του άρθρου 48 της Συνθήκης στο πλαίσιο των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεώς του και προκειμένου να δοθεί λυσιτελής απάντηση στο δικαστήριο αυτό, πρέπει να συμπληρωθεί η απάντηση στο εν λόγω ερώτημα με σχετική προς τις διατάξεις της Συνθήκης περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων ανάλυση.

95 Κατά πάγια νομολογία, συνιστά εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων κάθε εθνικό μέτρο το οποίο, ακόμη και αν εφαρμόζεται άνευ διακρίσεων λόγω

ιθαγενείας, είναι ικανό να παρακωλύσει ή να καταστήσει λιγότερο ελκυστική την εκ μέρους υπηκόων κράτους μέλους άσκηση των θεμελιωδών ελευθεριών που εγγυάται η Συνθήκη (βλ. επ' αυτού, μεταξύ άλλων, την απόφαση της 31ης Μαρτίου 1993, C-19/92, Kraus, Συλλογή 1993, σ. I-1663, σκέψη 32).

96 Η υποχρέωση επιτυχίας σε διαγωνισμό για την πρόσβαση σε θέση εργασίας στον δημόσιο τομέα δεν μπορεί να θεωρηθεί, αυτή καθαυτή, ως εμπόδιο υπό την έννοια της νομολογίας αυτής.

97 Πράγματι, καθόσον η πρόσβαση σε κάθε νέα απασχόληση αποτελεί καταρχήν το αντικείμενο της διαδικασίας προσλήψεως που προβλέπεται για την οικεία θέση, η υποχρέωση επιτυχίας σε διαγωνισμό προκειμένου για την απασχόληση στον δημόσιο τομέα εντός κράτους μέλους δεν μπορεί, ως τέτοια, να αποθαρρύνει τους υποψηφίους που έχουν ήδη επιτύχει σε παρόμοιο διαγωνισμό εντός άλλου κράτους μέλους να ασκήσουν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας ως εργαζόμενοι.

98 Επομένως, το γεγονός το οποίο σημειώνει το αιτούν δικαστήριο ότι η I. Burbaud έχει ήδη επιτύχει σε παρόμοιο διαγωνισμό εντός του κράτους μέλους καταγωγής της, εφόσον κάτι τέτοιο είναι βεβαιωμένο, δεν ασκεί επιρροή αυτό καθαυτό, για την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο δεύτερο ερώτημα έναντι των διατάξεων της Συνθήκης σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.

99 Εντούτοις, οι λεπτομέρειες διεξαγωγής του διαγωνισμού εισαγωγής στην ENSP δεν επιτρέπουν να λαμβάνονται υπόψη ειδικά προσόντα στον τομέα της διοικήσεως νοσηλευτικών ιδρυμάτων, καθόσον, κατά τη λογική του επίμαχου στην κύρια δίκη γαλλικού συστήματος προσλήψεων, ο υποψήφιος θεωρείται ακριβώς ότι δεν διαθέτει ακόμη τα ως άνω προσόντα. Πράγματι, ο εν λόγω διαγωνισμός αποσκοπεί σε επιλογή μεταξύ υποψηφίων οι οποίοι, εξ ορισμού, δεν έχουν ακόμη εκπαιδευθεί για τα καθήκοντά τους.

100 Όμως, η επιβολή της υποχρεώσεως συμμετοχής σε τέτοιο διαγωνισμό επί υπηκόων κρατών μελών, οι οποίοι έχουν ήδη αποκτήσει προσόντα στον τομέα της διοικήσεως νοσηλευτικών ιδρυμάτων εντός άλλου κράτους μέλους τους, τους στερεί τη δυνατότητα επικλήσεως των ειδικών προσόντων τους στον τομέα αυτό και, επομένως, δημιουργεί εις βάρος τους ένα μειονέκτημα ικανό να τους αποθαρρύνει να ασκήσουν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας ως εργαζόμενοι, προκειμένου να ζητήσουν εργασία στον τομέα αυτό στη Γαλλία.

101 Επιπλέον, πρόκειται προφανώς για εμπόδιο το οποίο αποτελεί προϋπόθεση για την πρόσβαση στη σχετική θέση εργασίας, καθόσον η επιτυχία στον διαγωνισμό αυτό είναι απαραίτητη προκειμένου να μπορέσει ο ενδιαφερόμενος να έχει πρόσβαση στην παρεχόμενη από την ENSP εκπαίδευση η οποία, με τη σειρά της, αποτελεί προϋπόθεση για την πρόσβαση στην ως άνω θέση εργασίας (βλ. σκέψη 46 της παρούσας αποφάσεως).

102 Ωστόσο, πρέπει να εξεταστεί αν το εμπόδιο αυτό στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων μπορεί να δικαιολογηθεί με γνώμονα τις διατάξεις της Συνθήκης.

103 Συναφώς, όσον αφορά το αν υφίσταται επιτακτικός λόγος γενικού συμφέροντος ικανός να δικαιολογήσει το ως άνω εμπόδιο, η Γαλλική Κυβέρνηση υποστήριξε ότι σκοπός του διαγωνισμού εισαγωγής στην ENSP είναι η επιλογή των καλύτερων υποψηφίων υπό τους αντικειμενικότερους δυνατούς όρους.

104 Έστω και αν ένας τέτοιος σκοπός αποτελεί, πράγματι, επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος ικανό να δικαιολογήσει το σχετικό εμπόδιο, πρέπει ακόμη, ιδίως, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι δημιουργούμενοι με το εμπόδιο αυτό περιορισμοί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων να μη βαίνουν πέραν του αναγκαίου ορίου για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 11ης Ιουλίου 2002, C-294/00, Gräbner, Συλλογή 2002, σ. I-6515, σκέψη 39, και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

105 Όμως, η επιβολή της υποχρεώσεως συμμετοχής στον διαγωνισμό εισαγωγής στην ENSP, η οποία αφορά την πρόσληψη υποψηφίων που δεν έχουν ακόμη τα απαιτούμενα προσόντα, επί υπηκόων κρατών μελών που έχουν ήδη τα προσόντα αυτά δεν είναι μέτρο αναγκαίο προς επίτευξη του σκοπού της επιλογής των καλύτερων υποψηφίων υπό τους αντικειμενικότερους δυνατούς όρους.

106 Πράγματι, οι ως άνω υπήκοοι υποχρεώνονται με τον τρόπο αυτό να μετάσχουν σε διαγωνισμό ο οποίος έχει ως αντικείμενο να τους παράσχει πρόσβαση σε εκπαίδευση από την οποία τα άτομα αυτά θα έπρεπε να απαλλάσσονται λόγω των προσόντων που έχουν αποκτήσει εντός άλλου κράτους μέλους. Εξ αυτού προκύπτει ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η επιβολή της υποχρεώσεως συμμετοχής στον εν λόγω διαγωνισμό συνεπάγεται υποβάθμιση σε βάρος των ως άνω υπηκόων η οποία δεν είναι αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

107 Εξάλλου, η γαλλική ρύθμιση προβλέπει, μέχρις ενός ποσοστού των προς πλήρωση θέσεων, το λεγόμενο σύστημα «du tour extérieur», που παρέχει τη δυνατότητα σε ορισμένους δημοσίους υπαλλήλους να απαλλάσσονται από την υποχρέωση συμμετοχής στον διαγωνισμό εισαγωγής στην ENSP λόγω, μεταξύ άλλων, της πείρας τους στον δημόσιο τομέα. Οι εν λόγω δημόσιοι υπάλληλοι πρέπει να διανύουν περίοδο δοκιμασίας ενός έτους, κατά την οποία υποχρεούνται να παρακολουθούν ορισμένες εργασίες στην ENSP. Μετά το πέρας της περιόδου αυτής μονιμοποιούνται εφόσον κριθούν ικανοί.

108 Ασφαλώς, το σύστημα αυτό δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί σε κοινοτικούς υπηκόους όπως η I. Burbaud χωρίς κάποια προσαρμογή, ιδίως όσον αφορά το αντικείμενο της περιόδου δοκιμασίας, λόγω του ότι οι υπήκοοι αυτοί διαθέτουν ειδικά προσόντα στον τομέα της διοικήσεως νοσηλευτικών ιδρυμάτων. Επιπλέον, το εν λόγω σύστημα προϋποθέτει ότι ο υποψήφιος έχει ήδη επιτύχει σε διαγωνισμό που παρέχει την πρόσβαση σε θέση στον δημόσιο τομέα στη Γαλλία, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει στην περίπτωση της κύριας δίκης.

109 Η ύπαρξη ενός τέτοιου συστήματος δείχνει, εντούτοις, ότι είναι δυνατή η ύπαρξη μεθόδων προσλήψεως, με τη μορφή διαγωνισμού ή με άλλο τρόπο, λιγότερο περιοριστικών έναντι του διαγωνισμού εισαγωγής στην ENSP, με σκοπό ιδίως να δοθεί η δυνατότητα σε υπηκόους κρατών μελών όπως η I. Burbaud να επικαλεστούν τα ειδικά τους προσόντα.

110 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η επιβολή της υποχρεώσεως συμμετοχής στον διαγωνισμό εισαγωγής στην ENSP σε περιπτώσεις όπως αυτή της κύριας δίκης βαίνει πέραν των αναγκαίων ορίων για την επίτευξη του σκοπού της επιλογής των καλύτερων υποψηφίων υπό τους αντικειμενικότερους δυνατούς όρους και, κατά συνέπεια, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί με γνώμονα τις διατάξεις της Συνθήκης.

111 Ασφαλώς, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να αποφανθεί επί των λεπτομερειών διεξαγωγής κάποιας άλλης διαδικασίας προσλήψεως η οποία, σε περιπτώσεις όπως αυτή της κύριας δίκης, θα είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας έναντι του προβαλλόμενου σκοπού. Οι λεπτομέρειες αυτές όμως θα πρέπει να εξασφαλίζουν, μεταξύ άλλων, ότι, μετά την πρόσληψή τους, οι υπήκοοι κρατών μελών που έχουν αποκτήσει προσόντα εντός άλλων κρατών μελών θα περιλαμβάνονται νομοτύπως στον πίνακα ο οποίος καθορίζει τη σειρά με την οποία οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επιλέξουν την τοποθέτησή τους σε θέση εργασίας και ο οποίος καταρτίζεται, για τους εκπαιδευθέντες στην ENSP σπουδαστές, σε συνάρτηση με τα αποτελέσματα που έχουν επιτύχει στις τελικές εξετάσεις της εν λόγω σχολής.

112 Κατόπιν του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, όταν υπήκοος κράτους μέλους έχει δίπλωμα, κτηθέν εντός κράτους μέλους, ισότιμο προς το απαιτούμενο εντός άλλου κράτους μέλους για την πρόσβαση σε θέση εργασίας εντός δημοσίου νοσοκομείου, το κοινοτικό δίκαιο εμποδίζει τις αρχές του δευτέρου κράτους μέλους να εξαρτούν την πρόσβαση του υπηκόου αυτού στην ως άνω θέση εργασίας από την επιτυχία του σε διαγωνισμό όπως ο διαγωνισμός εισαγωγής στην ENSP.

Επί των δικαστικών εξόδων

113 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γαλλική, η Ιταλική και η Σουηδική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με απόφαση της 12ης Ιουλίου 2001 το cour administrative d'appel de Douai, αποφαίνεται:

1) **Η διαπίστωση της επιτυχίας στις τελικές εξετάσεις του κύκλου σπουδών στην École nationale de la santé publique, που οδηγεί σε διορισμό του ενδιαφερομένου σε θέση δημοσίου υπαλλήλου σε γαλλικό δημόσιο νοσοκομείο, πρέπει να χαρακτηρίζεται ως «δίπλωμα» υπό την έννοια της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, προκειμένου περί της εφαρμογής του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, αν τίτλος σπουδών τον οποίο έχει αποκτήσει εντός άλλου κράτους μέλους υπήκοος κράτους μέλους, ο οποίος επιθυμεί να ασκήσει νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα εντός του κράτους μέλους υποδοχής, μπορεί να χαρακτηριστεί ως δίπλωμα υπό την έννοια της ως άνω διατάξεως και, εφόσον συμβαίνει κάτι τέτοιο, να εξετάσει σε ποιο βαθμό είναι συγκρίσιμες οι εκπαιδεύσεις που πιστοποιούνται με τα διπλώματα αυτά, όσον αφορά τόσο τη διάρκεια όσο και τα διδασκόμενα μαθήματα. Αν από την ως άνω εξακρίβωση προκύψει ότι πρόκειται, και στις δύο περιπτώσεις, για δίπλωμα υπό την έννοια της οδηγίας και αν τα διπλώματα αυτά πιστοποιούν ισοδύναμη εκπαίδευση, η οδηγία αυτή εμποδίζει τις αρχές του κράτους μέλους υποδοχής να εξαρτούν την πρόσβαση του ως άνω υπηκόου στο επάγγελμα του διευθυντή σε δημόσιο νοσοκομείο από την προϋπόθεση ότι ο ενδιαφερόμενος θα φοιτήσει στην École nationale de la santé publique και θα μετάσχει στις τελικές εξετάσεις που διοργανώνονται μετά την ολοκλήρωση του σχετικού κύκλου σπουδών.**

2) Όταν υπήκοος κράτους μέλους έχει δίπλωμα, κτηθέν εντός κράτους μέλους, ισότιμο προς το απαιτούμενο εντός άλλου κράτους μέλους για την πρόσβαση σε θέση εργασίας εντός δημοσίου νοσοκομείου, το κοινοτικό δίκαιο εμποδίζει τις αρχές του δευτέρου κράτους μέλους να εξαρτούν την πρόσβαση του υπηκόου αυτού στην ως άνω θέση εργασίας από την επιτυχία του σε διαγωνισμό όπως ο διαγωνισμός εισαγωγής στην École nationale de la santé publique.

Rodríguez Iglesias	Puissochet	Wathelet
Schintgen	Timmermans	Gulmann
Edward	La Pergola	Jann
Σκουρής	Macken	Colneric
von Bahr	Cunha Rodrigues	Rosas

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 9 Σεπτεμβρίου 2003.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias